

Dels ous ferrats a la cendra

1 - Introducció

Narrador:

Autoritats, pagesos, ciutadans:
sou benvinguts en aquest espectacle.
Esperem que us faci picar de mans.

Hem preparat una cantata amable,
sense mal gust, renecs, fetge ni sang,
i tot seguit, companys, faré d'oracle.

Són, ben comptats, sis temes musicals
que van narrant el curs d'una persona:
començament, maduresa, final.

I cadascú, tant si és home com dona,
hi trobarà trossos, fragments, retalls
del pas del temps, que ve a ser una roda.

És l'Empordà una terra ufana
que ha donat el millor del país.
Ja es veu prou bé que escombrem cap a casa.
Hi surt Dalí, fetus intrauterí,
i els ous ferrats que veia dins la mare.

També Josep Maria de Sagarra,
que va cantar el clavell morenet,
aquell vailet que era el rei de les xarxes.
De *Solitud*, de Caterina Albert,
hi apareix la jove ermitana,
dona innocent, amb un futur incert.
De Cadaqués, la peixetera ufana:

Lídia Nogués, filla de la Sabana.
De Castelló, en Fages de Climent,
va dominar l'art vell de l'epigrama
i va cantar l'orat sabater d'Ordis.
I Josep Pla, fill de Palafrugell,
va retratar un món que se'n va en orris.

COR

Amb ous ferrats comença aquest viatge
que acabarà amb la paella freda.
S'apaga el foc enmig de tantes brases,
resta el dolor, el neguit i la cendra.

2-Records intrauterins - Salvador Dalí

Narrador:

Suposo que no recordeu, o només molt vagament, aquell període importantíssim de les vostres vides que va precedir el vostre naixement i va transcórrer en el si de la vostra mare. Però jo sí, jo recordo aquest període com si fos ahir.

Si em pregunteu com era “allà dins”, contestaré immediatament: “Era diví, era el paradís”. Però, com era aquest paradís? No tingueu por, que, de detalls, no en mancaran pas. Però permeteu-me començar amb una breu descripció general:

COR

El paradís intrauterí tenia el color de l’infern, és a dir, vermell, ataronjat, groc i blavís, el paradís intrauterí tenia el color de les flames del foc; calent, simètric, tou, doble, enganxós. En aquell temps tot plaer, en aquell temps tot encant, estava ja en els meus ulls, i la visió més esplèndida, més impressionant: la d’un parell d’ous ferrats en una paella (x4bis)

Narrador:

A això es deu probablement la torbació i l’emoció que vaig experimentar des d’aleshores, durant tota la resta de la meua vida, en presència d’aquesta imatge sempre al·lucinant. Els ous ferrats de la paella, sense la paella, que veia abans de néixer eren grossíssims, fosforescents i molt detallats en tots els plecs de les seves clares lleument blavisses. Aquests dos ous s’acostaven, reculaven, es movien cap a l’esquerra, la dreta, amunt, avall; arribaven a la irisació i a la intensitat de focs de mareperla, només per minvar gradualment i desaparèixer al capdavall.

COR

El paradís intrauterí tenia el color de l’infern, és a dir, vermell, ataronjat, groc i blavís, el paradís intrauterí tenia el color de les flames del foc; calent, simètric, tou, doble, enganxós. En aquell temps tot plaer, en aquell temps tot encant, estava ja en els meus ulls,

i la visió més esplèndida, més impressionant: la d'un parell d'ous ferrats en una paella (x4bis)

Narrador:

Sembla cada vegada més cert que tota la nostra vida imaginativa tendeix a reconstituir simbòlicament, mitjançant les situacions i representacions més semblants, aquell estat paradisiac inicial i especialment a superar l'horrible traumatisme del naixement, pel qual som expulsats del paradís i passem bruscament d'aquell medi idealment protector i tancat a tots els durs perills del món nou, terriblement real, amb els fenòmens concomitants d'asfixia, de compressió, d'enlluernament per la sobtada claror exterior, i de l'aspror brutal de la realitat del món, que restarà inscrita a la ment sota el signe de l'angoixa de l'estupor i el desplaer.

COR

La d'un parell d'ous ferrats en una paella (x4bis)

Ous...ferrats...

3 - La balada del clavell morenet (fragments) - Josep Maria de Sagarra

COR

Sense rialles i sense ploralles
sense amics, sense companys
sense despits sense baralles
el clavellet ha fet dotze anys
Té galtes fines, en Quimet,
però sap fer valdre els seus drets
Quan parla li ballen les nines,
li ballen com escarbatets.

És una barreja de mel i rancúnia,
pintada de blau.
És una barreja de mel i d'angúnia
i lila suau.
De tant que estima la tempesta
oblida les lletres,
les lletres que ha après.
Si algú li enraona, ell contesta
com home de pes.

TORNADA

I tu ets tant del mar! Ull de mostela
pell d'oliva, Quimet,
costelles que duen la marca
ase dels cops, pobre Quimet,
passerell de la proa i la vela,
clavell morenet!

Esquirolet que salta i que s'enfila!
Dins la barca no hi ha res
segur com aquella anguila;
com el Quimet no hi ha ningú!
Les miques que guanya les paga.
Les paga i les dóna amb escreix.
L'escorpra i l'aranya i tota,
tota la malícia del peix,

Esquiva amb la traça
i el nervi eixerit la malícia del peix.
No es refia massa,
prô, Mare de Déu, prô si té pit!
No hi ha ni artífori ni eina
que sigui un misteri
per les seves mans,
quan arriba l'hora i la feina,
en val dos de grans.

TORNADA

I tu ets tant del mar! Ull de mostela,
pell d'oliva Quimet
costelles que duen la marca
ase dels cops, pobre Quimet,
passerell de la proa i la vela,
clavell morenet

No hi veus un pit, un llavi i una trena,
entre els follets tremolants,
del nen que puja a l'esquena
d'aquells gambots i dels llongants?
Sents les angúnies i les noses?
No sents el misteri tan net?

O se't barregen dues coses,
les dues al cor petitet?

Infant, quin perfum
que surt de les toies; ja ho sap el teu nas
que endevina el gust
el gust de les noies i el gust de l'anís.
Ja sap fer passes malaltes, el teu pas descalç!
Ai, petit infant,
Les galtes t'ensumen pecats,
pecats capitals!

TORNADA

I tu ets tant del mar! Ull de mostela
pell d'oliva, Quimet,
costelles que duen la marca,
ase dels cops, pobre Quimet,
passerell de la proa i la vela,
clavell morenet.

4 - Els tres desitjos de la Mila – Vicenç Pagès Jordà a partir de *Solitud*, de Víctor Català

Primer desig

Narrador:

Sense delit, el seu home, en Maties,
tresca silent per l'ermita obaga.
S'hi va casar, la Mila, per descloure
d'un cop ben clar el temps de la infantesa
amb el tiet i la padrina dolça
que li va fer de mare i de germana.
Mort el tiet, malalta la padrina,
en un rampell, després de les desgràcies
el va acceptar per marit, en Maties:
un bordegàs de la mateixa vila.
Al mig del riu que ara tant enyora,
amb l'ull ben viu la Mila barquejava.

COR

En mal moment se'n van anar a muntanya!
Fer d'ermitans no és pas com es pensaven.

Narrador:

El seu marit s'ha anat tornant un enze.
Sense fervor, malhumorat i feble,
ja no serveix ni per passar l'escombra
ni per plantar una rega de cebes
ni per tancar la boca als milhomes
que davant seu li diuen grolleries.
Malhumorat, sense zel, en Maties
només és bo per gastar les pessetes
que no ha sabut guanyar amb homenia,
aquells diners que van fer de la casa
vora del riu, venuda a corre-cuita.
Mal ermità, jugador, rondinaire.
tou i mesell, sembla que no la vegi,
bella i ardent, la ben plantada esposa.
Un sa desig, quan eren a la plana,
ben tendrament tenien l'un per l'altra.
En aquests cims, ella encara li busca
la festa als ulls, prô ell és una planta.
No fa pas res, en Maties: ni llàstima.

COR

En mal moment se'n van anar a muntanya!
Fer d'ermitans no és pas com es pensaven.

Segon desig

Narrador:

Es diu Arnau, i els seus llavis són fruita.
Viu a Sant Ponç, el mas de les muntanyes,
i n'és l'hereu, i ja en sap portar els comptes.
Alt, jove i bru, una ombra de bigoti
gallardament li cobreix el somriure.
Com que és bon jan, la bonica ermitana
li fa més por que goig, que té xicota,
d'un altre mas, i els seus pares ho aproven.
Fan bon parell, l'hereu i la pubilla.
Ja està arreglat: el dot, terres i rendes,
tot ben sumat farà un bon patrimoni.
Amb el pa tou es fan bones torrades.

COR

I quines dents, que brillen com escates,
o com l'argent, si la Mila s'hi acosta.

Narrador:

L'Arnau, però, quan té davant la Mila
està a l'aguait, hi posa mala cara,
fins que al final no es pot estar de dir-li
que li té amor, que no vol la pubilla.
Què fas, Arnau? Que és dona casada,
i cap senyal no ha vist d'aquest viatge.
Ja li sap greu, a la bella ermitana,
de despertar una passió clara,
tot i que és cert que potser té la culpa
de no haver vist en aquelles mirades
els sentiments que ara ell no amaga.
Malaguanyat, aquest plançó tan tendre
i tan viril, i que ella hagi de viure
amargament amb una alzina vella
que ni tan sols serveix per estimar-la.
El bon Arnau, tal com se l'ha mirada
quan ha sabut que mai seria seva,
l'ha fet sentir que la seva companya
sempre fidel, la solitud, seria
d'ara endavant, una solitud mústia.

COR

I quines dents, que brillen com escates,
o com l'argent, si la Mila s'hi acosta.

Tercer desig

Narrador:

En Gaietà aplega les ovelles,
les fa pastar l'herba més saborosa
i mentrestant sargeix, cuina o adoba.
Home manyós, en Gaietà no para,
sempre trespant, per cims i per planures,
amb bon humor, que és amo dels seus dies.
Com a pastor endevina la pluja
veu a venir oratges i sequeres,
i sap guarir nafres i reblincades
del bestiar, que no sempre sap caure.

COR

Prô ni la veu, ni es fixa com el mira,
ni el bleix calent no sent, de l'ermitana.

En sap un niu de dites i rondalles,
velles cançons, que en tardes sense pressa
la Mila sent com qui sent cantar un àngel.
En Gaietà és vidu d'anys enrere,
i li sap greu com si fes unes hores
i s'entristeix cada cop que hi pensa.
És bon pastor. Tant s'estima la terra
i els animals com la gent que l'envolta,
grans i petits, per tots té una paraula,
un petit gest, un somriure amable.
Lluny de tothom, una tarda de boira,
sent el desig, la Mila, de besar-lo.
S'hi asseu a prop, i encara se li acosta,
insinuant que es deixaria prendre.
En Gaietà és dolç i li té afecte,
però no veu que ella és una dona
que s'esllangueix, sola, aclaparada.
El pastor és vell, molt més que ella no es pensa.
Està arrugat pels anys, no pas a causa
d'haver passat la vida a la intempèrie.
S'ha equivocat, la Mila, amb aquest home
un altre cop, com va fer amb en Maties
i amb l'Arnau. A un li falten ànims,
l'altre és un nen, i el tercer és un avi.
Ja no sent més que una ombra certa i fonda:
la solitud li puja com una heura.

COR

Prô ni la veu, ni es fixa com el mira,
ni el bleix calent no sent, de l'ermitana.

5 – Entreacte

Narrador:

Autoritats, pagesos, ciutadans:
cantant cançons ha anat passant l'estona
i heus aquí que som a la meitat.
A mi tant m'és si la bosseta sona,
que jo el que vull és que sonin ben alt
els nostres cors, trompeta i tenora,
els nostres cors, contrabaix i timbal.

6 - Les corrandes de Lídia de Cadaqués – Vicenç Pagès Jordà

TUTTI COR-TORNADA

Aquestes són les corrandes
de la Lídia Nogués,
per tothom anomenada
Lídia de Cadaqués.
N'hi ha que diuen que era boja,
tot i que fa de mal dir:
si tenim en compte els fets
potser és que era el seu destí.

SOLOS

La seva mare era bruixa,
una bruixa de la mar.
Els seus fills poc hi tocaven
i el seu home es va penjar.
Per tal de fer quatre duros
Lídia de Cadaqués
es malguanyava la vida
pels camins tot venent peix.

Una frase repetia,
una frase com un clam:
que la mel, tot i que dolça,
no ho és pas tant com la sang.
Tenia gent a dispesa,
grans escriptors i pintors
de fama i anomenada:
Picasso i Eugeni d'Ors.

N'estava molt de l'Eugeni,
que era un noi molt eixerit.
Quin greu que li va saber
quan es va establir a Madrid.
Quan la Lídia llegia
el que publicava el noi,
deia que parlava d'ella:
eren moments paranoics.

TUTTI COR-TORNADA

Aquestes són les corrandes
de la Lídia Nogués,
per tothom anomenada
Lídia de Cadaqués.
N'hi ha que diuen que era boja,
tot i que fa de mal dir:
si tenim en compte els fets
potser és que era el seu destí.

SOLOS

Llegia tant a la seva
la peixatera Nogués,
que l'Oceanografia
transcorria a Cadaqués
Amb els anys empitjoraven
els deliris de l'amor.
En comptes de "bona tarda".
ella deia: "Eugeni d'Ors"

Amb Trêsa la Ben Plantada
ara sí que l'ha clavat.
Lídia s'assenyalava
i deia: "És veritat".
Això de tenir dos noms
es presta a confusió.
"«No és que me'n digui, de Trêsa",
clamava: "És que la sóc».

Amb motiu dels jocs florals
l'any mil nou cents vint-i-dos
es tornaren a trobar
ella i l'Eugeni D'Ors.
"I qui és aquesta dona",
pregunten a Castelló.
El senyor d'Ors que respon.
"És una expiació."

TUTTI COR-TORNADA

Aquestes són les corrandes
de la Lídia Nogués,
per tothom anomenada
Lídia de Cadaqués.
N'hi ha que diuen que era boja,
tot i que fa de mal dir:
si tenim en compte els fets
potser és que era el seu destí.

SOLOS

Sense feina assegurada,
ni fills ni familiars,
la van internar a Agullana:
“Si més no, que s’ompli el pap.”
Ella creia que era musa
i ho va encertar amb molt retard,
quan es va publicar el llibre
que D’Ors li va dedicar.

En aquesta obra magna
no s’està de comparar
la Lídia a Agullana
amb Goethe a Weimar.
El títol li fa justícia
a la Lídia Nogués:
La verdadera historia
de Lidia de Cadaqués.

TUTTI COR-TORNADA

Aquestes són les corrandes
de la Lídia Nogués,
per tothom anomenada
Lídia de Cadaqués.
N’hi ha que diuen que era boja,
tot i que fa de mal dir:
si tenim en compte els fets
potser és que era el seu destí. (Bis)

7 - Balada del sabater d'Ordis (fragments) - Carles Fages de Climent

COR

Té el gust solemne de les cerimònies:
un temps va dur la vara d'agutzil.
Trompetejava amb graciós estil.
(Fou, als tretze anys, corneta a les colònies.)
Advera l'un que li han pres la dona,
l'altre retreu la dura mort del fill.
I el pensament se li va fent senzill
i xiula sol, riu, canta i desentona.
El vi li era bàlsam i sutzura,
mal i remei, raig d'ombres i lluor,
com una llum petita interior
que en la tenebra, iridescent, fulgura.
Amb gec donat, la vida es fa baldera.
Va caminant pel món com el qui fuig
de si mateix, bevent, de sobrepuig,
vi pels hostals o fent dormida a l'era.

Narrador:

“Aquest viure és tast d'una mixtura
De fum i flama, de dolor o de goig.
La carn és feble i l'esperit, vi roig.
I el qui més lloa el seny sol ésser boig”.

COR

Canya d'argent com el bastó de grèvol
que en l'alta Albera es tallen els pastors;
canya de sucre, esplet de temps millors,
ceptre de naips amb faç de rei benèvol!
La tramuntana ja dansava, duta
d'esquerra a dreta amb ritme torbador.

Només, tot just, mancava el director
que dansa i vent regís amb la batuta.
Sol, pel pendís d'aquesta feble vida,
branca de roure que ha perdut l'esqueix,
es sobreviu feixuc de si mateix.
Sent la campana d'Ordis que ja el crida.
"Per tants senders he rubricat la firma,
tantes cruïlles saben el meu bleix,
que giro entorn la canya que em fa d'eix.
He viscut molt i no sabré morir-me."

Narrador:

"Aquest viure és tast d'una mixtura
De fum i flama, de dolor o de goig.
La carn és feble i l'esperit, vi roig.
I el qui més lloa el seny sol ésser boig".

COR

Vol una mort senzilla i absoluta,
sense retorn, color, volum ni pes:
dins una flama retrobar el no-res;
sigui pel vent la cendra enlaire enduta.
Cobert de pols, com una bruna escorça
de pi tallat, sense ombra i sense rel,
de cara al nord, que fou el seu anhel,
caurà vençut. Ni el vi l'ha pogut tòrcer.
I al cementiri arrenca un clap d'ortiga
on, baldament la terra és del comú,
gairebé es sap en lloc propi i segur:
fill, pare i mare omplen la terra amiga.
Parteix pel mig aquella tosca canya
i en fa una creu que endinsa un pam al sòl,
la tramuntana esquerpa fa un udol

i, tremolós, amb l'índex l'acompanya.

Narrador:

“Aquest viure és tast d’una mixtura
De fum i flama, de dolor o de goig.
La carn és feble i l’esperit, vi roig.
I el qui més lloa el seny sol ésser boig”.

Sota el xiprer i la creu, ja res no et manca.

Una balada et faci de taüt.

Tots els mussols de ploma de vellut,
immòbils, drets al caire de la tanca,
t’han dit adéu amb l’ala grisa i blanca.

8 - Les cales de Begur – Josep Pla

Narrador:

A Aigua-xellida hi havia l'Hermós

i a Fornells en Rata.

A Sa Tuna, en Pere Pagell no parava d'un cap de dia a l'altre per fer gran la mainada.

A Aiguafreda, el Miner, que era fi com el coral.

A Sa Riera, Florià Pi pescava i caçava amb un aire de patriarca.

A cada cala hi havia un amic amb casa parada,

l'escopeta darrere la porta i un bot o una barca arran d'aigua.

A dins de la solitud hivernal i llunyana de les cales de Begur

aquests homes delicats i ferotges feien una vida antiga, plena de calma.

COR

L'Hermós, amb quatre cordelles, anava darrere dels calamars.

Rata, amb les batudes, pescava la boga, el roger més gustós.

Pagell, pobre pescador, amb el palangre feia saltar el neret.

El Miner matava el llobarro, l'oblada, l'orada i els sards.

Florià ha tret més anxova, ha tret més sardina que estrelles no hi ha.

Narrador:

Si feia mal temps a mar, sortien a matar un conill.

Sabien els claps de rovellons.

Collien els primers espàrrecs.

Coneixien on creixia una herba tendra,

on madurava el gotim de raïm,

on penjava la figa de coll de dama.

Polsaven la vela, seguien un núvol,

cuinaven com els àngels i feien uns sofregits delicats.

COR

Endevinaven el temps,
miraven el cel,
espiaven la mar,
sentien el vent al clatell, el vent al clatell.

Feien pronòstics prudents
i enraonats
venien un peix,
tenien el paladar fi i tot fresc ho volien.

Dormien amb un ull obert,
els sentits desperts,
ensumaven rastres,
tenien enginy a la mà, enginy a la mà.

Endevinaven el temps,
miraven el cel,
espiaven la mar,
sentien el vent al clatell, el vent al clatell.

COR

L'Hermós, amb quatre cordelles, anava darrere dels calamars.
Rata, amb les batudes, pescava la boga, el roger més gustós.
Pagell, pobre pescador, amb el palangre feia saltar el neret.
El Miner matava el llobarro, l'oblada, l'orada i els sards.
Florià ha tret més anxova, ha tret més sardina que estrelles no hi ha.

Narrador:

No hi ha altra cultura que aquesta, en aquest món.
La resta és dolor, neguit i cendra.

9 - Coda

Narrador:

Autoritats, pagesos, ciutadans:
ja s'ha acabat aquest breu espectacle,
d'aquí un moment ja podrem fotre el camp.
Us hem ofert una cantata amable,
sense regust, malfats, setge ni fang,
i que esperem que hagi quedat potable.
Passen rabent els anys com una roda
fets de retalls, fragments, trossos, cabdells
temps barrejats, i al final una coda.
Intrauterins, infants i jovencells.
anem seguint a trompicons la moda
i ens convertim, de cop, en vells mesells.

COR

Ja te raó, el nostre narrador,
prô no només hi ha hagut aquí xerrera
que som també músics, molts, i un cor,
i s'ha sentit prou alt una havanera,
i el rap d'en Pla, cançons i spoken words.
Si no vols pols no vagis pas a l'era,
que en aquest món tan galdós si no fos
per aquest so que a tots ens eleva
fóra més dur suportar els dolors
i els desamors, i perdre la bufera,
i fer-se vell, i assumir la grisor
i la buidor, i consumir l'espera.
Puja el volum, company, fora la por:
que si cantem allarguem la fal·lera.

Amb ous ferrats comença aquest viatge
que acabarà amb la paella freda.
S'apaga el foc. Entremig de les brases,
resta el dolor, el neguit i la cendra.